

2 CORINTIOS

Pablo mexe wetfel.

¹ Yakha' Pablo, t'eku'myiiji' pa' Intata qu' ya'apostoli'ipji' ha' Jesucristo, qa na' Timoteo inejefe'epji' pa' Intata. Ha'ne witfaakanek t'ejuyii hekhewe' inejefetsipji' pa' Intata i'ni' ha' witset Corinto qa week iye pekhewe' i'ni' ha' sehe' Acaya, inejefetsipji' pa' Intata.* ² Pa' Intata Dios qa ha' Yatsat'ax'inij Jesucristo qu' net'iftits'i' ewets qa qu' nikesimen iye pe' atawjetsi'f.* ³ Neniwqinhetji'ha pa' Dios qa Latata iye ha' Yatsat'ax'inij Jesucristo. Lakha' Intata neq'elet'inij. Lakha' Dios jiyisimetsin.* ⁴ Pakha'an jiyisimetsinij week na'aj a'tax qa nihet iye hats'inha qa' leke'ye' qu' jintisimetsinek pekhewe' qu' naats'e'ej pe'ye' qa neq'iihetij iye, qa' jintit'iji' pa' hats lunye'j in jiyisimetsin pa' Intata. ⁵ Qe hik lunye'j ha' Cristo in yoksi'wen ji'jek pa' qi in jitaats'e'ej, ma' qa lunye'j ji'jek in topo' inj pa'qu' ineqsimetsinkeyaxi'ij pekhewep qe ta'lets hakha'an.* ⁶ Yekhweli'f qu' haats'e'elij pe' wekwek, qe qa' nana'li'f e'm pa' wit'ikesimeya'x'lekii qa qu' i'liyi'f iye. Qa in tsisimetsini'f ha' Cristo qe qa' ikesimenlejiif kiyek qa' et'unitsi'ihju'f iye qu' nanamtaxi'f ewets hik pekhewe' ji'ij pe' a'tits qa nihetits iye wekwek in

* **1:1** 1Co 1:1,2; Fil 1:1; Col 1:1; 2Ti 1:1; 1Ts 3:2; 1Ti 1:2; Hch 18:12

* **1:2** Lc 11:13; 12:51; Ro 1:7; 2Ti 1:2; 3Jn 14; Mt 5:16; 11:27; Jn 8:42;

Ef 5:20 * **1:3** Mr 14:61; He 10:28; Lc 2:25 * **1:5** Ga 5:24; 6:17; Fil 1:29; 3:10; Ro 8:17; 2Co 4:10; Col 1:24

yijunyejeyi'l kiyek.* ⁷ Tsikfe'li'letsha in yijaa'ija in laats'e'elij pe' wekwek in yijunyejeyilek, qa hik ta'hijupi' in tsikfe'li'letsha iye ha' Cristo qu' nesimetsini'tha in yijunyejeyi'lek.* ⁸ Qe nite' hisu'uni'l qu'nte' enikfe'li'ilets, yejefets, kakha' qi a'tax yijunyejeyi'lkii ha' sehe' ei Asia, qe hats qi in nihet qa hats nite' ye'weju'hi'hiju'l qa hats nite' humti'il qu' mexe natsa'li'l.* ⁹ Pakha' hoksi'weni'l hik lunyejei ne'ej hats wetka'x qu' natlanhetiiju'. Aka'an in lunye'jkii qe qa' nite' yekhewe'le'hi'il qu' hetjunti'il yitets, qe qa' hetjunti'ilets yijat'ij pa' Intata, hikpa' leke' qu' nilin pa'qu' hats nawa'mtax.* ¹⁰ Lakha' ts'ilithinilik'ui aka'an qa nite' yili'ij qu' nets'ilithinilik'ui iye qu' iftsaxe'taxets qu' natsaxi'hju', lakha' iye hetjunti'ilets qa nite' yili'ij qu' nets'ilithiniji'ji'l.* ¹¹ Ekhweli'l letsifeni'l iye in l'iyini'l yipji'kii, hats'inha qa' olotse' pe'qu' nit'ijets le'wisij pa' Intata qu' nata'l inwets qa qu' nata'lets iye in ts'ilithinilik'uikii pa' witwamhi' qe ta'lets pe' olots iyinheyejeyi'l.

Pablo yink'ahitik'ui pa' t'ikhejewettax.

¹² Yekhweli'l aka' tsi'sinheti'hi'mkii aka'an: pa' l'anye'j pa' te'weiju' in hoksi'weni'l in qi in haqsiili'mijkii pa' le'wis ene' weekji' ha'ne sehe' epji', in lunye'jek pa' yisu'un pa' Intata qa yijaa'ija iye in haqsiilijkii. Aka'an in hit'ij les hit'ijets in mexe ha'ni'l etji'teje'm. Qa nite'

* **1:6** He 11:37; Fil 1:29 * **1:7** 1Ts 1:3; Flm 17 * **1:8** Hch 6:9; 8:10; 1Co 15:24; Ef 1:21; 1P 3:22; 2Co 4:8 * **1:9** Sal 25:2; 26:1; Jer 17:5-7; Lc 18:9; Mr 9:27; Jn 2:19 * **1:10** Mt 10:21; 27:43; Jn 8:51; Fil 3:10

ta'lets pa' likfeliya'xkii ene' jukhew, qe ta'lets yijat'ij pa' leqi'fenkeye'j pa' Intata.* ¹³ Qe nite' hika'at e'm qu' nite' leke'ye' qu' iyineni'lik'i qa qu' nite' enikfe'li'lik'i iye. Q'axqe qu' hane'ejtitek qu' enikfe'li'lik'i qa' amli'ilijii pa' l'akathe'. ¹⁴ In lunye'jek in lenikfe'li'lik'i ke' uja'x lespi'ye'e'ij, in yekhweli't ta'lit yiwets qu' e'lesitsi'ihimkii, qa ekhweli't qa ta'lit ewetsek qu' ye'lesitsi'ihimkii qu' netpiltaxju' ha' Yatsat'ax'inij Jesús.* ¹⁵ Qa aka'an in humti qu' yijaayi'ija, ma' qa hisu'untax qu' honjohoni't ei qu' natsami't ei, ma' qekha wetsjuk'etaxij qu' ye'le'wisi'imkii qu' natsami't ei.* ¹⁶ Qe ka' humtitax qu' yeqfenye'je' yiwek kakha'an, qu' mexe henwu'mi't eiji' qu' natsami't ei qu' heyeyii qu' natsamii ha' sehe' Macedonia. Ma' qa qek hetpilyite'pji' iye qekha ewi'lij iye qek mexe henwu'mtaxi't eiji' iye qu' natsami't ei qe q'ax qek leke'ye'tax qu' etsi'feni't qu' hats heyeyii iye qu' natsamii ha' sehe' Judea.* ¹⁷ Q'axqe qu' nite' umtiyi'it qu' hawalheetleji' aka' hisu'untax hik aka'aj qu' yeqfenye'je' yiwek, q'axqe qu' nite' umtiyi'it iye qu' hik yijunyejeye' ka' lunyejei ene' jukhew ha'ne sehe' epji' in yiitli'ij "ehe" qete'e' "nite".* ¹⁸ Pa' Intata in yijaa'ija pa'qu' hats nit'ij qa yaqsiijkii, nikfe'lets in yijaa'ija nite' haqandi'ikii pa'qu' hats k'efeli'hi'm, nite' hik lunye'j na'aj yiitli'ij "ehe" qete'e' "nite".* ¹⁹ Ha'

* **1:12** 1Ti 2:6,10; He 13:18; Pr 3:19; 1Co 1:21; Hch 23:1; 2Co 4:2;

5:12 * **1:14** Ro 2:17; Ga 6:4; 2Co 9:3; Fil 1:6; 2:16; 4:1; 1Ts 2:19-20

* **1:15** Hch 18:1-18; 1Co 4:19 * **1:16** Hch 16:9; 19:21; 20:38; 1Co

16:5-7; Lc 1:5 * **1:17** Fil 3:3; Col 3:22 * **1:18** Nm 23:19

Jesucristo, la's pa' Dios hikha' henfeli't e'm ha' Silas, ha' Timoteo qa yakha'. In henfeli't e'm nite' hik lunye'j na'aj yit'i'ij "ehe" qete'e' "nite'", qe hakha'an hik lunye'j yijat'ij pa'qu' yijaayi'ija qu' nit'ij "ehe".* ²⁰ Qe pa'n uja'x pe' hats yiwjutsiqen ine'm pa' Intata, qa ha' Cristo in ta'lets, ma' qa ekewe'en qa hik lunyejei na'aj yijaa'ija qe yit'ij "ehe". Qa hik ta'lijupi' in jiti't'ij ka' hii ha' Cristo, ma' qa jiti't'ij: —Hik kakha' qu' lunye'je' (Amén)— qe qa' jintewqinhet pa' Intata.* ²¹ Pa' Intata t'eku'm iniiji' qa watjanithen'inij, yekhweli't qa ekhweli't, ma' qa yatsat'ets'inij ha' Cristo.* ²² Qa ji'yeni' pe' leq'ikati'inij in yatsat'ets'inij, qa ji'yen ji'teje'm iye pa' Espíritu Santo hikpa' hik lunye'j qu' nonjohonle inwets.* ²³ Pa' Intata hikpa' heni' qu' hik lunye'je' qu' ewi'le'le qu' nenikfe'lij yiwets in yijaa'ija in mexe nite' tsamii iye ha' Corinto qe nite' hisu'untax qu' heijitheyi'tij ewetskii pe'qu' yi'lijeye'.* ²⁴ Aka'an nite' ikji' qu' heinek'enhe'yi'tij pa' nite' eqekuyejeyi't, qe ikji' yijat'ij qu' jineteni'fen wetju't hats'inha qu' e'le'sitsi'iki'mkii qe ekhweli't nite' lamqami'tij pa' nite' eqekuyejeyi't.*

2

¹ Hik ta'lijupi' in heniwjutsiqenij qu' mexe nite' natsame' eku'ni't ei qe nite' hisu'untax qu' nata't yiwets iye qu' ul'etsi'iki'mkii. ² Qe qu' nata't yiwets

* **1:19** Jn 5:19; 1Ts 1:1; He 1:2; 13:8 * **1:20** Gn 12:7; Sal 72:19;

Ap 22:21; Mr 10:37; Lc 9:32; Jn 17:24; 2Co 3:18; 2P 3:18 * **1:21** Lc

4:18; 1Jn 2:20 * **1:22** Ef 1:14; Stg 4:5 * **1:23** Ro 1:9; Fil 1:8; He

12:1; 1Co 4:21; 2Co 13:2,10 * **1:24** Pr 24:16

qu' ul'etsi'iti'mkii, ɔ'lekpa' qu' nets-sinheti'mkii in pakha' qu' nets-sinhettaxi'mkii hikpa' pa' haqsi-ijkii in ul'axi'mkii? ³ Qa hik ta'lijupi' henq'ika'al ei iye in lunye'jek ka' hayiits haqsiijkii, hats'inha qu' natsamtaxi'l ei qa' nite' yu'axi'imkii qu' nata'lets enewe' qu' nets-sinhettaxi'mkii. Tsikfe'lets in leke' qu' aqsiijkii qu' e'le'sitsi'iti'mkii in lunye'jek pa' yisa'xi'mkii.* ⁴ In henq'ika'al ei qi in yu'axi'mkii qa yitawje'met iye qa olots ke' nekju' yit'ili in yaq'apyijkii, qa nite'le ikji' in henq'ika'al ei qu' net'ejuyets qu' ul'etsi'iti'mkii, qe qa' enikfe'li'lets yijat'ij pa' na'l ye'm yeqsu'unka'x, les in hit'ijets pa' yeqsu'unka'xi'l ej.

Pa' ewi'l yaqsiijkii pa'aj pa' ul'ax.

⁵ Qa in na'l pa' ta'lets pa'aj pa' witwul'axi'mkii, nite' ye'ewi'l li'ijkii in tsiwul'enheti'mkii qe uja'x iye ekheweli'l pe' yiwul'enheti'mkii qa pekhewep'e qa nite'. Hit'ij aka'an qe qa' nite' k'ewupuni'il qu' nite' natawje'meteni'il.* ⁶ Hats l'ajlu'uj je'm pa' yaqaamij qu' e'weeki'il in litanitheni'lij pakha'an. ⁷ Hane'ej qa' e'le'sitsi'il wetju'l iye pakha'an qa' isimetsini'l, hats'inha qa'nte' niwume'ju' pa' witwul'axi'mkii.* ⁸ Qa hik ta'lijupi' qu' nek'iyini'lij ewets qu' ewi'lij iye qu' meni'wju'wtsiqeni'lijim pa' e'qsu'unka'xi'lij pakha'an. ⁹ Qe ka' hayiits he'nq'ika'alij ei kakha' t'ejuyets aka'an, kakha'an hika' iye qe qa' k'ajaajini'lij qa qu' netsikfe'lets iye me yijaatu'uja qu' ek'eni'lik'i ekewe'en.* ¹⁰ Qa pa'qu' ku'mi'liju'l in yisu'un qu' e'le'sitsi'il wetju'l, qa yakhap ji'jek qu' he'yeku'miju'l. Qa qu' nana'l

* **2:3** Fil 1:25; Jn 15:11 * **2:5** 2Ts 3:8 * **2:7** Mt 6:12 * **2:9** Ro 5:4; Fil 2:8

pa'qu' hats he'yeku'miju't qu' ye'le'sitsi'il wetju't, pakha'an in he'yeku'miju't qu' ye'le'sitsi'il wetju't qe ta'hi't ewets qa ha' Cristo qa hats nikfe'lets, ¹¹ hats'inha pa' inwo'met (Satanás) qa' ham pa'qu' niwq'axinij qu' jinaqankii, qe inekhewel hats jinikfe'lets pa' inwo'met na'aj yisu'untax qu' lunye'je'kii.*

Pablo ye'tilaxiikii pa' Tito.

¹² In tsamii ha' witset Troas qu' henfel ke' le'sits wi'tljei t'ejuyets ha' Cristo, ma' qa tsikfe'lets in hayiits yit'ij ye'mik'i qhof pe' lejil ha' Yat-sat'ax'inij.* ¹³ Qa nite'le ikesimen pa' yitawe'j qe nite' hewetweni'hi' ha' yejefe Tito, qa hik ta'hijupi' in hakim'ui iye ha' witset qu' natsamii ha' sehe' Macedonia.*

Nite' yili'ij qu' jinanaxij qe ta'lets ha' Cristo.

¹⁴ Le'wisij pa' Intata in nite' yili'ij qu' ji'naxinenij qe ta'lets ha' Cristo, qa inekhewel in ta't inwets qa yak'eskii pa' l'ewjisi' pa' hikfeliya'xkii.* ¹⁵ Qe pa' Intata hik leqjunyejei'inij qu' l'ewjisi'ye' inij ha' Cristo, qa ha'ne l'ewjisi' qa yak'esji'kii pe' ihii, qa pe' hats jutsiqax qu' nanaxju'.* ¹⁶ Qa enewe' hats jutsiqax qu' nanaxju', qa hik lunye'j qu' jininj'i'wenij pa' lawa'mhiyejei, qa enewe'le ihii qa hik lunye'j qu' jininj'i'wenij hihijii. ¿Lekpa' qu' leke'ye' qu' naqsi'jh'ijkii aka' wit'ithayijkit?*

* **2:11** 2Co 12:17 * **2:12** Hch 16:8; Col 4:3 * **2:13** 2Ts 1:7; Tit 1:4; Hch 16:9 * **2:14** 1Co 15:57; Jn 17:3; 1Jn 4:8 * **2:15** Ef 2:8; 5:2; Fil 4:18; Mt 9:22; Hch 16:30; Jn 6:27 * **2:16** Mt 10:21; Jn 8:51; Fil 3:10; 1Jn 5:12

nite' hik yijunyejeyi't pe' olots in nite' yijaa'ija qu' nenfel pa' Intata qa yisu'unle qu' nanaxij pe'qu' l'astaye', qa yekhewelli'il qa yijaa'ija in henfeli't qa tsi'weni'hij iye qe yatsat'etsi'lyij ha' Cristo.*

3

¹ Aka'an in hit'ij ¿me ikji' qu' hetetfeli'hij qu' heni-wqinheti'l? ¿Ye' me i'nli'i qu' umti'il qu' hisu'uni't pa'qu' witfaakanek'e qu' netsfeli't qa' netetkaxi't ei, axe'm qu' nata'hi't ewets pa'qu' witfaakanek'e qu' netsfeli't, in lunye'jek pa' yaqsiijkii pe' uja'x?

Pa' ink'ayik wenit'ij qu' jintaqsiijkii.

² Ekheweli't k'eyilijeyi't qa we'nika'ajji' pe' yitawjetsi't in lunye'jek na'aj witfaakanek (carta) qa week ene' jukhew hik lunye'j qu' niyinenik'i qa nikfe'lets.* ³ Ekheweli't a'nali'hij in le'lijei leqe carta ha' Cristo qa yekheweli't pe' yika', nite' wenit'iji' in we'nika' na'aj witq'ikanet, qe wenit'iji' yijat'ij pa' leqe Espíritu pa' nite' wa'm Dios, nite' we'nika'aji' iye pa'qu' k'eeweye' ute, qe we'nika'aji' yijat'ij pe' atawjetsi't.* ⁴ Ha' Cristo in ta'lets, qa nite' hegeku'uhij pa' Intata in yijaa'ija aka' hit'ilij. ⁵ Nite' yekhewelli'il qu' nets'iyaii'ilij qu' haqsi'jhi'ilijjkii aka'an, qe pa' Intata hik pakha' yijat'ij in ta'lets in haqsiihijkii aka'an,* ⁶ hik pakha' iye ts'iyayiti'hij in henfeli't kakha' ink'ayik wenit'ij qu' jintaqsiijkii, hikka' nite' ta'lets ka' we'nika'aji' pa'aj pe' utel, qe pa' Espíritu Santo hik pakha' ta'lets yijat'ij. Qe

* **2:17** Mt 12:36; Mr 4:14; Lc 6:47; 8:21; Jn 1:1; 2:22; 18:32; Hch 17:11; 2Ti 2:15; He 4:12 * **3:2** 1Co 9:2 * **3:3** Flm 13; Dt 5:26; Ex 24:12; Pr 3:3; 7:3; Jer 17:1; 31:33; Ez 11:19; 36:26; He 8:10 * **3:5** 1Co 15:10

ka' we'nika'aji' pa'aj pe' ute jiyilan, qa pakha' ta'lets pa' Espíritu Santo qa jiyetisij pa' witiła'x.*
 7 Kakha' jiyilan wenit'ij we'nika'aji' pa'aj pe' utel in i'nk'a namju' pa'aj *qa qi in qiji'ha pa'aj tunye'jkii, (Ex 19:16)* qa pe' Israel leitets qa nite' leke' in yejeltaxju' pa' leju's pa' Moisés, qe pa' Moisés pa' leju's qi in tujji'ha pa'aj, qa teitem in hamiyu'.*
 8 Qa aka'an in tunye'jkii ¿me qa' nite' les qu' qiye' qu' netujjiha pakha' Espiritu pa' ta'lets? 9 Qe in qiji'ha pa'aj kekheve' jiyilan, ¿qa inhats'ek qu' nite' les qu' qiye'ji'ha aka' jiyetisij pa' yatsathen?
 10 Qe kakha' qi in qitaxji' pa'aj qa jutsiqaxij pa' leju's pa' Moisés in tujji'ha pa'aj, hane'en hats nite' qiji' qu' jinta'wapjułeniju'ł kakha' les in qiji'ha wiikfik'i. 11 Qe in qiji'ha pa'aj qa le'wis iye kakha' qu' haami'ija hatse', ye'ehe, qa' les qu' qiye'ji'ha qa' le'wisi'ija iye wiikfik'i pakha' nite' yili'ij.* 12 Aka'an hik aka' ka' hetjumti'itik'ui, qa hik ta'lijupi' in nite' ts'ijiwe'yi'ł in henfeli'ł.* 13 Qa nite' hik yeqfenyejeyi'lij pa' Moisés pa'aj, in yit'onijju' pa' penyilo pa' leju's qe qa' nite' ni'wene' pe' Israel pa' koojo qu' hats l'aje'łi'ij qa' hame', hikpa' teitem in yomiyu'.* 14 Pekhewe'en qa t'unitsleje'm pe' laqjamtikineyejeikii, qa yamijii hane'ej, qe in yejeltax kekheve' hayiits we'nika'ajji' pa'aj qa mexe hik tunye'j qu' netit'oyijju' pa' penyilo, qe ewi'łe ha' Cristo qu' jintajayan qa' netenifte'ji'.* 15 Qa yamijii hane'ej, in yejeltax ke' Moisés le'łijej qa hik tunye'j

* **3:6** Lc 22:20; He 7:22; Ro 7:6 * **3:7** Ex 34:29-35; Mr 10:37; Lc

9:32; Jn 17:24; 2Co 3:18; 2P 3:18 * **3:11** He 2:14 * **3:12** 1Ts 1:3

* **3:13** Ex 34:33 * **3:14** Mr 8:17; He 3:13; 7:22; Hch 13:15; 15:21;

Ro 16:7; 1P 5:14

qu' netit'oyijii pa' penyilo pe' laqjamtikineyejeikii.
 16 Qa nikha'ajle tetwek'ela'xets ha' Yatsat'ax'inij,
 qa tenit'iji'mii pa' penyilo.* 17 Qe ha' Yatsat'ax'inij
 hikha' Espíritu, qa pa'qu' na'nji' pa' leqe Espíritu
 ha' Yatsat'ax'inij qa hats nite' yophe'l ke' Moisés
 le'lijei (ley). 18 Qa week inekhewel in hats nite'
 tit'oyijju' pa' penyilo ene' injusits, qa jiteehijju' in
 lunye'jek ne'ej witeqjelinetjii pa' le'wis lunye'j ha'
 Yatsat'ax'inij, ma' qa teilem in hik injunyejeyiyu'
 pa' le'wis lunye'j ha' Yatsat'ax'inij, qa aka'an hik
 aka' yaqsiijkii ha' Yatsat'ax'inij hikha' Espíritu.*

4

Pa' wekwek inyetax we'nenji' pe' kamusi.

1 Pa' Intata in tselisi'lij aka' wit'ithayijkit qe ta'lets
 pa' leq'iltiye'j qa hik ta'lijupi' in nite' yathala'li'lijju'.*

2 Nite' hisu'uni'l' kekheve' tat'inhetiikii qa
 yeqwepin iye, nite' hisu'uni'l' qu' yi'yowk'eletsi'it,
 qa nite' iye hisu'uni'l' qu' hink'aihiti'lik'ui pa'
 ikji'ha ke' Intata le'lijei, qe ewi'He yijat'ij in hit'lij
 pa' yijaa'ija qa pe' latawjets ene' week qa hikpe'
 hetetfelikiji'm qa pa' Intata qa hats tsi'weni'lij.*

3 Qa qu' mexele netit'oyijju' pa' penyilo eke'
 henfeli'l'le'sits wi'tlijei t'ejuyets ha' Jesús, pekhewe'
 tit'oyi'mju' pekhewe'en hik pekhewe' pe' teyii pa'
 qi lawak pa' Intata. 4 Pa' inwo'met (Satanás), leqe
 dios ha'ne sehe' epji' hikpa' nipuk'anhetju' pe'
 laqjamtikineyejeikii week pe' yeqeku' ha' Jesús, qe

* **3:16** 1P 2:25; Ex 34:34 * **3:18** 1Co 13:12; Jn 17:24; 2Co 1:20;
 4:4-6; 1Ti 1:11,17; Mr 9:2; Gn 1:27; 1Jn 3:2 * **4:1** Mt 5:7; Mr 5:19;
 Lc 1:50; 2Ts 3:13 * **4:2** 2Jn 6; 2Co 2:17; 5:11,12; 6:7; 7:14; 2Ti 2:15;
 He 4:12

qa' nite' ni'wene' pa' qi le'wis l'ula'x in tujji' eke' le'sits wi'tlizei t'ejuyets ha' Jesús hikha' qiji' Cristo, hikha' hik lunye'j pa' lunye'j pa' Intata.* ⁵ Nite' k'iyetikij qu' net'ejuii'i'l yiwets, qe k'iyetikij yijat'ij qu' net'ejuyets ha' Jesucristo hikha' Yatsat'ax'inij, qa' yekheweli'i'l qa' eqejkunenheyi'lyij qe ta'lets ha' Jesús,* ⁶ qe pa' Intata hik pakha' pa' yit'ij pa'aj, qu' yape nana'l pa'qu' nana'lkii pa' nookii, pakha'an hik pakhaa'ija yitujinhetji' pe' intawjets, qe qa' jinenikfe'lets pa' lesa'x pa' Intata qu' nata'lets ha' Cristo.* ⁷ Aka'an hik lunye'j na'aj wekwek inyetax, hats na'l ine'm i'nji' enewe' hik lunyejei kamusil, qa' aka'an in lunye'j hats'inha pa' qi in witt'unha'x qa' nata'lets pa' Intata qa' nite' inekhewele' qu' nata'l inwets.* ⁸ Qe in haats'e'elij pe' wekwek, qa' nite'le tsiwumi'lju'. Nite' tsikfe'li'lets pa'qu' yeqfenyejeyi'i'l yiwek, qa' nite'le tse'ilaxi'l. ⁹ Hayawitjaxti'yi'l, qa' nite'le tsiwejinhi'i'l pa' Intata. Heijelaxti'yi'lijetsju'kii sehe' qa' nite'le tsaxilju'. ¹⁰ Week na'aj haki'iji', kekhewe' haats'e'elij inq'ethinij ka' lawamhinye'j ha' Jesús, hats'inha pa' hane'ej lila'x ha' Jesús qa' ne'twenhetijijek ene' yesenitsi'l.* ¹¹ Qe yekheweli'l in mexe yi'liyi'l nite' yili'ij in iftsaxets qu' natsaxi'lju' qe ta'lets ha' Jesús, hats'inha pa' hane'ej lila'x ha' Jesús qa' ne'twenhetijijek ene' yesenitsi'l hik enewe' wa'm.* ¹² Ye'ehe,

* **4:4** Lc 16:8; Mr 10:37; Gn 1:27 * **4:5** Fil 2:11 * **4:6** Gn 1:3; Mt 6:23; Fil 3:8; 1Jn 4:8; Mr 10:37; Lc 9:32; Jn 17:24; 2Co 3:18; 2P 3:18
 * **4:7** Mr 5:30; Lc 1:35; 6:19; Hch 19:11; 2Co 13:4; Ap 11:17 * **4:10** Lc 9:23; Ro 5:6-8; 6:5-8; 8:34-36; Ga 6:17; 1P 4:1,2 * **4:11** Mt 10:21; Jn 8:51; Fil 3:10

pa' witwamhi' he'yejuyi'ijju'ł qa ekhewelli'it qa' nana'li'ł e'm pa' witiłax. ¹³ Qa na'li'it ye'm pa' Espíritu ta'lets pa'nte' witgekuye'j hik pakhaa'ija na'li'm pa'aj pa' yika'ajji' aka'an in yit'ij: —*Nite' heqeku' qa hik ta'lijupi' in henfel.*— (Sal 116:10) Qa hik yijunyejeyi'ł in nite' heqeku'ul qa hik ta'lijupi' in henfeli'ł. ¹⁴ Qe tsikfe'li'lets pakha' yilin iye pa'aj ha' Yatsat'ax'inij Jesús in wa'mtax qu' netsifinjiitek hatse' yekheweli'ł qe ta'lets ha' Jesús, qa ekheweli'ł iye qa' je'weeke' qu' jineka'xets pa' i'ni' qa' je'metitsi'im pakha'an.* ¹⁵ Week kekhewe' yijunyejeyi'łkii a'tits qe qa' e'le'sitsi'ijju', hats'inha pa' leqi'fenkeye'j pa' Intata in hats ikipji' pe' olots qa' les net'ijaifik'i qu' olotse', ma' qa' les olootsi'ija pe'qu' nit'ijetspha'm le'wisij qu' net'ejuyets in qiji'ha pa' Intata.*

Pekhewe' jite'wen hane'ej wekwek nite' yape.

¹⁶ Qa hik ta'lijupi' qu' hasu'uj jinanqatsit'ij yem-jeetax enewe' te'wenhetii i'najits in hats leyijlem in ława'mhits qa pakha'le nite' te'wenhetii qa hats jeek leyijlem in week neluts in les t'un.* ¹⁷ Qe pekhewe' jitaats'etax nite' yape qa nite' qits iye, qa' naya'xi' pe' qi in le'sits nite' yili'ij qa ham lunyejeyi'ijju'ł iye jiyelisij hatse' pa' Intata.* ¹⁸ Qa hik ta'lijupi' qu' hasu'uj qu' les qitse' ine'mji' ene' jite'wen, qitse' ine'mji' yijat'ij pekhewe' mexe nite' jite'wen, qe pekhewe' jite'wen hane'ej wekwek nite' yape, qa pekhewe'le mexe nite' jite'wen qa nite' yili'ij pakhaaye'li'ij qu' nana'l.*

* 4:14 1Ts 4:14 * 4:15 2Co 9:11 * 4:16 2Ts 3:13; Ro 7:22

* 4:17 Ga 6:2; Lc 24:26; 1P 5:1,4 * 4:18 Ro 8:24

5

Pa'yape qa pa'nite'yape.

¹ Qe enewe' i'nesenits hik lunyejei qu' initsi'ye' ha'ne sehe' epji', hik lunye'j na'aj qooxo in nite' yape'e' pa'qu' na'ni', qa hatsle jinikfe'lets pa' Intata in hats yaji'let pekhewe' ink'aihits initsil t'ejuyets na' wa'sji' nite' yili'ij yijat'ij qu' nana'l, pekhewe'en nite' pa'qu' jukhewe'le qu' naqsiijkii.* ² Qe yijaa'ija enewe' hane'ej mexe ju'unifi wititsil jitik'etij, qe hats jitesu'untax qu' ji'nuyik'ipha'm pekhewe' initsil t'ejuyets pa' wa'sji'.* ³ Qa qu' hats ji'nuyik'ipha'm pekhewe'en, ma' qa' hats nite' inuk'ele'lekii qu' ham pa'qu' i'nese'ne'.* ⁴ Qe in mexe ju'unifi ene' hane'ej wititsi', jitik'etij in jineq'iihetij, qa nite'le jitesu'un iye qu' inuk'ele'lekii, qe jitesu'untax yijat'ij qu' nana'l iye pa'qu' ji'nuyik'ipha'm, hats'inha ha'ne wa'm qa' naya'xi' pa' nite' wa'm.* ⁵ Qa pakha' yaji'let ine'm aka'an, hik pakhaa'ija pa' Intata, hik pakha' iye jiyelisij pa' Espiritu Santo qu' nonjohonle inwets. ⁶ Qa hik ta'lijupi' in nite' jiteli'ij in jiwent'unhet qa nite' ji'nijiwei iye, yemjeetax in jinikfe'ltaxets in mexe ju'unifi enewe' hane'ej wititsil qa mexe jitotsimii pa' i'ni' ha' Yatsat'ax'inij. ⁷ Qe in mexente' jite'wentax, qa hatsle nite' jiteqeku'.* ⁸ Hik ta'lijupi' in nite' jiteli'ij in jiwent'unhet qa nite' ji'nijiwei iye qa jitesu'untax qu' jinakik'ui ha'ne hane'ej i'nese'n,

* 5:1 Fil 2:10; 3:19; Ef 6:9; 2P 1:13; Col 2:11 * 5:2 1P 2:2 * 5:3
 Mt 25:36; Lc 10:30 * 5:4 Ro 7:24; 8:23; 1Co 15:26 * 5:7 Mt
 8:10; Hch 3:16; Ro 1:8; 1Co 2:5; Ga 2:16; 1Ti 1:2; He 4:2; Lc 3:22

qe qa' jinamii qa' jina'nijupha ha' Yatsat'ax'inij.*
 9 Qe pakha' jitesu'un qu' jintaqsiijkii i'nhi' qu' hats
 jina'nijup i'nhi' qu' mexente' jina'ni'ijup pakha'an
 qu' jinte'sinheti'mkii pa' Yatsat'ax'inij.* 10 Qe
 week qu' jinakets pa' i'niji' qu' jinejeyumtshen
 ha' Cristo, hats'inha qa' week ewifei qu' netesti'yij
 pa'qu' ne'weju'hij pe' yaqsiijkii le'sits i'nhi' qu'
 ul'etse' in mexe i'nji' ene' wa'm wit'esenits.*

*Pakha' qu' na'n ji'teje'm ha' Cristo, pakha'an
 ink'ayik tunye'j.*

11 Qe tsikfe'li'lets pa' lunye'j pa' qi wit'ijiweyaxi'm
 hatse' ha' Yatsat'ax'inij, qa hik ta'hijupi' in hen-
 feltaxi'hi'mha ene' jukhew qa efuts, qa pa' Intata
 qa hatsle nikfe'li'hij yiwetscha qa ekheweli't iye
 q'axqe qu' hats enikfe'li't yiwetscha.* 12 Aka' hit'ij
 iye, nite' ikji' iye qu' yekhewe'le'hi'it qu' heniwqin-
 hetit', qe hisu'uni't yijat'ij qu' ne'sinheti'hi'mkii
 aka' haqsiihjkii, hats'inha qa' enikfe'li'lets pa'qu'
 it'ihijju't pekhewe' yiwqinhet ene' jite'wen qa
 nite' pe' latawjetsji'. 13 Qe qu' nenit'ijets qu'nte'
 heyeik'une'yi'it wetju't, qa t'ejuyets pa' Intata.
 Qa in wenithi'ijets in heyeik'une'yi't wetju't qa
 t'ejuyi't ewets ekheweli't.* 14 Qe pa' leqsu'unka'x
 ha' Cristo hikpa' tsaqsijineni'hjkii pa'qu' nisu'un,
 qe tsikfe'li'letsha pa' ewi't in wa'm qe ta'lets ene'
 week, qa in wa'm qa hik lunye'j qu' week nawa'm.*
 15 In wa'm qe ta'lets ene' week, hats'inha pekhewe'
 ihii qa' hats nite' lekhevele'le qu' net'ejuyets in

* 5:8 Fil 1:23 * 5:9 He 13:21 * 5:10 Jn 5:22-30; Mt 16:27;
 25:31-46; Fil 1:6; He 10:31 * 5:11 Sal 147:11; Pr 1:7; 1P 1:17; Ap
 14:7 * 5:13 Hch 10:45; 1P 4:7 * 5:14 Jn 11:51; 2Co 4:10

ihii, qa' net'ejuyets yijat'ij in ihii hakha' wa'mifi pa'aj qa i'nk'ale qa ifa'xijup iye pa'aj.* ¹⁶ Qa hik ta'hijupi' hane'ejija, hats ham pa'qu' jinenikfe'lij qu' pakha' lunye'je' in t'ejuyets ene' i'nesenits. Yi-jaa'ija yekheweli'l in hi'wentaxi'lha ha' Cristo ka' lunyee'jija in t'ejuyets ene' i'nesenits, hane'ej hats nite' lunye'j kakha'an. ¹⁷ Qa hik ta'hijupi' pakha' qu' na'n ji'teje'm ha' Cristo, pakha'an ink'ayik lunye'j. Qa pa' hayiits lunye'j qa hats yili'ij qa yaya'xi' pa' ink'ayik.*

Jiyithayinenij qu' jintefel in hats je'le'sitsi'l wetju'l.

¹⁸ Week ekewe'en ta'hii pa' Intata, hik pakha' yaqsi'jli'ijkii in je'le'sitsi'l wetju'l qe ta'lets ha' Cristo, qa hane'ej qa jiyithayinenij qu' jintefel in week leke' qu' le'sitsi'il wetju'l.* ¹⁹ Aka'an ikji', ha' Cristo in ta'lets, pa' Intata qa yaqsiijkii in hats le'sitsi'l wetju'l ha'ne week sehe' epji', qa nite' neqjunu'etskii pe' lewu'lets ene' jukhew qa efuts. Aka'an hik aka' ka' jiyithayinenij qu' jintefel in hats je'le'sitsi'l wetju'l.* ²⁰ Qa hik ta'hijupi', inekhwel je'wit'ukinheyij qu' ji'niyetij ka' hii ha' Cristo, ma' qa hik lunye'j qu' lakhaayi'ija pa' Intata qu' natyaikii in'inijji'. Qa hik ta'hijupi', aka' hiiji' ha' Cristo qu' nek'iyini'hij ewets qu' yape e'le'sitsi'il wetju'l pa' Dios.* ²¹ Ha' Cristo in hamtaxji' pa'qu' ul'axe', qa pa' Intata qa yeni'pji'kii pe' inwu'lets

* **5:15** Lc 20:38; He 2:9; Ro 14:7 * **5:17** Jn 1:3; Ap 3:14; 21:5; Ro 6:4; 8:24; Is 43:19; 65:17; Ef 4:24 * **5:18** Ro 5:11 * **5:19** 2P 2:20; Tit 2:11 * **5:20** Fil 1:29; Ef 6:20; 2Co 12:10

hats'inha qa' je'le'sitse' qa' nit'ij inwets pa' Intata yatsathen qe ta'lets ha' Cristo.*

6

¹ Yekheweli'l yithayife'elij pa' Intata, qa k'iyini'lij ewets qu' hasu'uj qu' ham ne'weju'li'ij pakha' nelishi'lij qe nesu'uni'l. ² Qe pa' Intata yit'ij pa'aj: —*In yamets lahats'ij, qa k'epiye'. Qa in yamets ka' netuji' qu' k'etin, qa k'efen.*— (*Is 49:8*) Ye'ehe, pakha' lahats'ij hane'ej, hane'ejija in hats yamets. Qa pa' netuji' witiijii qa hane'ejija iye in hats yamets.* ³ Yekheweli'l nite' haqsiihikii pe'ye' pa'qu' ul'axe', hats'inha qa' ham ul'axe' qu' wit'anyejij aka' yithayijkit'il. ⁴ Qe week yijat'ij ke' haqsiihikii k'inq'ethinij in he'yithayi'yi'li'm pa' Intata, nite' tsoqmositi'lij, hayawtshetenheti'yi'lkii, wekwek hamitsi'l ye'm, jutsitets yijunyejeyi'lkii, ⁵ heyeqsilanheti'yi'lju', ho'yophe'iti'yi'lju', taya'yij wetju'l in tsuteni'l, qi in heyithayi'yi'l, i'nli'i qe nite' hama'alju', i'nli'i qe ham pa'qu' hetuji'l,* ⁶ nite' hetsjilkini'lij pa'qu' ul'axe' in he'yithayi'yi'li'm pa' Intata, tsikfe'li'letsha ke' le'lijei pa' Intata, nite' k'itaqsunihjup pe'ye', yeq'iltinhetsi'l, pa' Espiritu Santo tsi'feni'l, in k'ineqsu'uni'l yijaa'ija,* ⁷ ke' henfeli'l wi'tlijei yijaalija, na'aj k'inq'ethinij ta'lets pa' let'unha'x pa' Intata, yitjanetitsi'l ta'lets pa' yatsathen hik lunye'j qu' na'nji' enewe' ts'iya'yi'lik'i qa ene' yifeijetsi'li' iye,* ⁸ na'l

* **5:21** 1Jn 3:5; Ro 8:3; Ga 3:13; 1P 2:24 * **6:2** Is 55:6; Lc 4:19; He 3:13 * **6:5** Jue 16:21 * **6:6** 2Co 11:3; Ef 2:7; Fil 3:8; 1Jn 4:8; Ex 34:6; 2Ti 3:10; Ro 2:4; 3:12; 11:22; Ga 5:22; Col 3:12; Tit 3:4; 1Co 13:1 * **6:7** 2Ts 2:10; Mr 5:30; Lc 1:35; 6:19; Hch 19:11; 2Co 13:4; Ap 11:17

ne'ej tsiwqinheti'l qa nikhewepi'ij qa nite' tsiwqinheti'l, na'l ne'ej u'l'etsik'i in yeq'iy'e'etyijkii qa na'l ne'ej le'sitsik'i in yeq'iy'e'etyijkii, na'l ne'ej yit'ijets in howotk'onli'ikii qa henfelli'il pa' yijaa'ija,*⁹ hik yijunyejeyi'l qu' nite' netsinikfe'li'il qa qile in tsinikfe'li'l, hik yijunyejeyi'l qu' hats natsaxiyu'u'ju' qa topolli'ilyij pe' yilyi'l, haitani'thenhetiyi'ikii qa nite'le hailanheti'yil'ju',¹⁰ hik yijunyejeyi'l qu' qi qu' yi'tawje'metetsi'il qa nite'le yili'ij in ye'le'sitsi'li'mkii, hik yijunyejeyi'l if'iljetsits qa hipatunenli'il pe' latawjets pe' olots, hik yijunyejeyi'l qu' ham pa'qu' nana'li'l ye'm qa tsikfe'li'il'ets in week na'li'l ye'm.*¹¹ Ye'efetsipji' pa' Intata Corinto le'lets, in henfeli'l e'm ham hat'ini'il e'm, weekijha pe' yitawjetsi'l in k'esu'uni'l. ¹² Pa' e'qsu'unkaxitsi'lyij in hik lunye'j qu' nana'l pa'qu' axkatheli'ilij, nite' ta'li'l yiwets, qe ekhewelli'il in ta'li'l ewets. ¹³ Ye'ehe, aka' qu' hit'ilij ewets hik lunye'j qu' k'eyilitsi'il. Hik equk'eli'ilijha yijat'ij in k'esu'uni'l qu' etsu'uni'l. ¹⁴ Hasu'uj pa'qu' e'we'tsjuk'i'ilji' pekhewe' nite' tek'enets ha' Cristo na'aj wakka lo'siyit, qe ¿pa'n qu' lunye'je' qu' ewi'l na'ni' pa' yatsathen qa pa' nite' yatsathen? Qa ¿me leke' iye qu' ewi'l na'ni' pa' na'lkii qa pa' nookii?* ¹⁵ ¿Pa'n lunye'j qu' ewi'l na'ni'li' ha' Cristo pa' Belial (Satanás)? ¿Me leke' qu' week lunyejeyi'il pa' nite' yeqeku' ha' Cristo pa' yeqeku' ha' Cristo? ¹⁶ ¿Me lekeli'l wetju'l ene' letsi' pa' Intata pekhewe' witeqsi'nq'alits? Qe

* **6:8** 1P 5:4 * **6:10** Mt 5:4; Jn 16:22; 2Co 7:4; Fil 1:4,25; 2:17-18; 3:1; 4:1,4; Col 1:24; 1Ts 1:6; 1P 1:6-8 * **6:14** Mt 6:23; 13:41; Jn 12:46

inekhewel letsi' pa' Dios nite' wa'm, pakha'an yit'ij pa'aj: —*Yakha' qu' ha'nji'kii enewe'en, qa' hijaaki'sji'kii iye enewe'en. Yakha' qu' teqe Diose'yij, qa enewe'en qa' yitset'i'ij.*— (Jer 32:38)*

¹⁷ Qa hik ta'hijupi' in yit'ij iye pa' Yatsat'ax'inij: —*Ma'atik'uifik'i in ta'ntaxi'tji' teqewuk'u nekhewe'en qa' me'nitoni'ti'mets. Hasu'uj ku'mi'tets kekhewe' ul'ets, qa yakha' qa' he'yeku'mi't eju't.*— (Is 52:11)

¹⁸ —*Qa yakha' qu' Atatayi'ityij, qa ekhewelli't qa' k'eyilitsi'itij qa k'ayasiyi't iye.*— (2S 7:14) Hik aka' yit'ij pa' Yatsat'ax'inij hik pakha' pa' week tenek'enhe'yipji'.*

7

¹ Yejefets, ekewe'en hik ekewe' ke' weniwjut-siqen ine'm, qa hik ta'hijupi' qu' jinteli'ijha pa' ul'ax yaqsiijkii ha'ne i'nese'n qa pa' ul'ax yaqsiijkii pa' inaqjantikineye'jkii hats'inha qa' jinowo'oi qu' les jintasiijkii pa' yisu'un pa' Intata qu' nata'lets pa' i'nijiweya'xiju't pa' Intata.*

Pablo te'wisi'mkii.

² Ku'mi't yiju't, yekheweli't ham pa'qu' haqsi'ji'hi'mijkii pa'qu' ul'axe', ham pa'qu' haqsijineni'hijkii pa'qu' ul'axe' qa ham pa'qu' hawitji'iliji' pa'qu' lunye'je' wekwek.* ³ In hit'ij ekewe'en, nite' ikji' qu' hit'ilij ewets qu' ekheweli'il qu' aqsiihijkii pa'qu' ul'axe'. Hayiits

* **6:16** Ex 29:45; Gn 31:19; 1Co 8:4; Stg 4:5; He 3:6; Lv 26:12; Jer 31:33; Ez 37:26 * **6:18** Mt 5:9,16; 11:27; Lc 11:13; Jn 8:42; Ef 5:20; 2S 7:14; Ap 1:8; Is 43:6; 49:22; 60:4; Os 1:10 * **7:1** Gn 12:7; Sal 147:11; Pr 1:7; Ap 14:7 * **7:2** 1Co 3:17; 15:33; 2Co 11:3; Ef 4:22; 2P 2:12; Jud 1:10; Ap 19:2

hit'ihij ewets in qi in k'esu'uni'l qa nite' leke' qu' jinak'esinhettax wetju'l pa' witi'la'x qa pa' witwamhi'. ⁴ Yakha' ham pa'qu' hetjeyepuni'hij ewets qu' hit'ihij ewets. Yakha' qi in heiqeni'l ej. Qi in latsmajati'l qa qi iye in let-sinhetili'mkii in mexe qitax pa' haats'e'ehij. ⁵ Qe in tsami'lii iye ha' sehe' Macedonia, qa ham pa'qu' na'ni' pa'qu' yiwapiihijiyi'il qe qi in haats'e'ehij pe' wekwek. Ha'ne i'nfik'i watlan, qa pakha'le te'weiju' qa nekewettaxi'l ewets.* ⁶ Qa pa' Intata, hikpa' yisimetsin pe'qu' itawje'metetse', tsisimetsini'hij ka' lamijiji' na' Tito,* ⁷ qa nite' ewi'He ka' lamijiji' qe ka' lesaxi'mkii iye in ta'hi'l ewets. Lakha' na' Tito nifeli'l ye'm iye in lisu'untaxi'l qu' e'tsweni'l iye, qa in lenikfe'litifets iye in hjanifik'i pa' laqsiihijkii, qa in len'ilaxi'lyiikii iye, ma' qa les qii'ija in le'wis ye'mkii.* ⁸ Qe in ta'ltaxets kakha' yifaakanek'il ei in ul'etstaxili'mkii, hane'ej qa hats ye'le'wisi'mkii, qe in i'nk'aa k'inqekenij qi in yeqis'iltaxyij. Qa ha'ne'ihij qa hats tsikfe'lets in l'ajli'ij in ul'etstaxili'mkii.* ⁹ Hane'ej qi in ye'le'wisi'mkii, nite' ta'lets in ul'etsihimkii pa'aj, qe ta'lets yijat'ij in ul'etsihimkii qe qa' menikfeliti'lets in hjanifik'i, qe pa' Intata yisu'un qu' newul'enhetihimkii in laqsiihijkii pa' ul'ax, qa hik ta'hijupi' in ham pa'qu' nata'li' yiwets qu' aats'e'ehij. ¹⁰ Qe pa' witwu'axi'mkii in ta'lets pa' Intata yaqsiijkii pa' jiyilithinik'ui pa' ul'ax pakha'an in jiwenikfelitets in jitijanik'i pa' jitaqsiijkii, pakha'an nite' jiyaf'alihij yijat'ij. Ma', qa pakha'le witwu'axi'mkii ta'lets ha'ne

* 7:5 Hch 16:9; 27:29; Stg 4:1; Tit 3:9; Jn 7:13

* 7:6 Mt 11:29

* 7:7 Nm 25:13 * 7:8 2Co 2:2,4

sehe' ipji' qa yaqsiijkii qu' jinawa'm.* 11 Jet qeku'ni'lek pa' latalihijets pa' ewul'axitsili'mkii pa'aj in ta'lets pa' Intata, jmaa, hayits qa aje'e'l lisu'uni'l qu' manaqsi'jilju' iye. Hayits qa l'ayetiili'il'etets, hayits qa lenijiweyilipji', hayits qa qi in lantatsittaxi'l yijiikii qu' k'efeni'l, hayits qa qi in lisu'uni'l qu' yijaayi'ija qu' aqsiihjii, hayits qa aje'e'l lisu'uni'l qu' itanitheni'l pa' yaqsiijkii pa' u'ax! Week ekewe'en in haqsiihjii ma' qa hats l'inq'ethinij in hats lakilik'uifik'i pa' u'ax lunye'jkii.* 12 Qa hik ta'hijupi' in haqsiijkii ka' witfaakanek, nite' haqsiijkii qu' net'ejuyets pakha' inqawitji, qa nite' haqsiijkii iye qu' net'ejuyets pakha' tawitjaxtii. Haqsiijkii yijat'ij qe qa' menikfeliti'lets pa' luk'e' pa' e'qsu'unkaxitsi'lyij qa pa' Intata qa hats nikfe'li'hij ewets. 13 Qa hik ta'hijupi' aka'an yisimetsin pe' yitawjetsi'l. Qa nite' ewi'he in ikesimen pe' yitawjetsi'l qe lees in qii'ija iye in le'sitsi'l ye'mkii qe na' Tito in ta'li'l ei qa qi in le'wisi'mkii, qe pa' latawe'j lisimetsini'l in qi in wetjeyepuntax.* 14 Qe in nite' hijanik'i in heiqeni'hij ewets na' Tito, ma' qa hats nite' hewepinkii. Qe week kekhewe' hats k'efeli'hi'm yijaalija, qa hik lunye'j in heiqeni'hijets na' Tito kakha' ejunyejeyi'l qa yijaa'ija.* 15 Les qijiiija qa nesu'unji'ji'l qa yijamtijiik'i in e'weeki'l in qi in l'ek'eni'l pa'aj, qa in e'lesitsi'hiju'l qa qi iye in qitsi'l e'mji'. 16 Qi in tsi'sinheti'mkii in nite' k'anuteni'l.

* 7:10 Mt 10:21; Jn 8:51; Fil 3:10 * 7:11 Fil 4:8 * 7:13 Tit 1:4

* 7:14 Sal 119:142; Jn 8:14; 14:6; 2Co 11:10; 1Jn 5:20; 3Jn 3

8

Yi'fenij pa'qu' ne'weju'tij.

¹ Qa hane'ej yejefets qu' k'efeli'hi'm kakha' leqi'fenkeye'j pa' Intata in yenji'teje'm hekhewe' hats yijayan i'ni' ek hakha' sehe' Macedonia.*

² Qe in mexe qitax in yaats'e'ej pe' wekwek, qa qi in le'sitsi'mkii, qa in qitax in if'iljetsits qa qi in topolij in yiwq'axin pa' leqi'fenkeyejei.* ³ Qe yakha' tsikfe'lets in lekhewelle in yisu'un qu' net'ihinij pakha' qu' ne'weju'tij, yisu'un iye qu' les nanhini' pa' weju'tij qu' net'ihinij. ⁴ Qi in iyini'tij yiwets lekhewel qu' na'n ji'ij ji'teje'mek hekhewe' yi'fen he' inejefetsipji' pa' Intata i'ni' ek ha' sehe' Judea.*

⁵ Qa ka' yaqsiijkii les in t'anipji' kakha' humtitaxi't qu' leke'ye' qu' naqsi'jkii, qe in yisu'un qu' nojo qu' newetis eku'nijha qu' naqsiijkii pa'qu' nisu'un ha' Yatsat'ax'inij, qa i'nk'ate qa yekhweli't in wetisi'lyij qu' netk'eni'tij yiwets in lunye'jek pa' hats yisu'un pa' Intata.* ⁶ Qa hik ta'tijupi' in k'iyini'lets iye na' Tito, hats'inha lakha' in nenilji'juha aka' lunye'jkii, qa' hik lunye'je' iye qu' naqhat'axij qu' neneki'tij ei pekhewe' ewi't l'eni'tikii qu' inqi'feni't.

⁷ Ekhweli't week le'neni'ha: le'neni'ha pa' nite' eqekuyejeji't, le'neni'ha qa weekij pe' atawjetsi't in l'iyeti'ij ke' wi'tlijei, le'neni'ha in qi in hi'su'uni't pa'qu' enikfe'li'lets, le'neni'ha in lejelilik'uiha pa'qu' aqsiijkii qa le'neni'ha pa' qi e'qsu'unkaxitsi'lyij, ma' qa' hik lunye'je' iye qu' me'neni'hi'ha qu' qi qu'

* **8:1** Mt 16:18; 1Co 14:4; Ap 1:4; Hch 16:9 * **8:2** Fil 4:10 * **8:4**
 Hch 24:17; Ro 15:26,31; 2Co 8:19-20; 9:1,12-13 * **8:5** Sal 143:10;
 Pr 16:9; Jn 5:30; Ga 1:4; Ef 1:9; 1Jn 2:17

inqi'feni'l.* 8 Nite' hit'ij aka'an qu' hik lunye'je' na'aj ley, ewi'He in hisu'un qu' enikfe'li'tets ka' lunyejei hekhewep in we'neniha in inqi'fen, hats'inha qa' ekhewepe'jiilek qu' inq'ethini'hij in yijaa'ija in l'ineqsu'uni'l. 9 Qe ekheweli'l tenikfe'li'tets pa' qi leqsu'unka'x ha' Yatsat'ax'inij Jesucristo, hikha' in qitax in patun qa' yaqsi'jhi'ijkii in hik lunye'j na'aj if'iljetsax qe ta'tets in nesu'uni'l, hats'inha pa' l'ifiljetsi' qa' nata'tets qu' qi qu' apatunitsi'il hatse'.* 10 Hane'ej qa' k'efeli'hi'm kakha' humti in t'ejuyets kakha' lunye'jkii, qe kakha'an le'wisju' in t'ejuyi'l ewets, qe hats ewi'l iningap'ik'i in lojo'olij in laqsiihijkii, qa' nite' ewi'He in laqsiihijkii qe in hisu'uni'l iye qu' aqsiihijkii.* 11 Hayits, yape anqhat'etsi'hij kakha' mente' lanqhat'etstaxihij, hats'inha qu' hik lunye'je' in qii'ija in hisu'uni'l qu' aqsiihijkii qa' e'le'sitsi'hi'mkii in i'nk'aa'ija, ma' qa' hik lunye'je' iye hane'ej qu' ihini'hij pakha' qu' e'weju'hi'ihij qa' e'le'sitsi'hi'mkiiha iye. 12 Qe pakha' qu' nisunija qu' net'ihin, pa' Intata t'eku'miju'l in t'ihinij pa'qu' ne'weju'hij, qa' nite' pa' qu'nte' ne'weju'hi'ij.* 13 Aka'an in hit'ij nite' ikji' in hi'feni'l pekhewep qe qa' nana'li'm pe'ye' qa' ekheweli'il qa' hamitsi'il e'm pe'ye', qe hisu'un yijat'ij qu' week ejunyejeyi'il. 14 Hane'ej ha'ne lahats'ij ekheweli'l ham hami'il e'm ma' qa' hi'feni'hij pe' hamitsi'm pekhewep, hats'inha qu' hamitse'taxi'l e'm hatse' pe'ye' qa' lekhewe'le' eku'nek qu' ne'feni'l ei, aka'an qa' ikji' in hats week ejunyejeyi'l. 15 In l'anye'jek ka' we'nika'ajji' in yit'ij: —*Pakha' olotstax*

* 8:7 Fil 3:8; 1Jn 4:8

* 8:9 Mt 20:28; 2Co 6:10; Fil 2:6-7

* 8:10

1Co 16:1-4; 2Co 9:1-2

* 8:12 Lc 21:3

pe' nat'a' qa nite'te t'ani' qu' olotse' wiikfik'i pe' nat'a', qa pakha' nite' olots pe' nat'a' qa nite'te hamik'ui pe'ye'.— (Ex

16:18) ¹⁶ Qa le'wisij pa' Intata in tisij na' Tito pakha' hik lunye'j pa' tselisij in qi in yisu'unija iye qu' ne'feni't. ¹⁷ Qe lakha' nite' ewi'He in t'eku'miju't in k'iyini'tets, qe in yisu'unija iye qu' nefenitii, ma' qa nanami't ei qe yisu'un. ¹⁸ Qa nakha' inejefe'epji' pa' Intata qu' lijts'eye'kii na' Tito, hikna' yaqaamij qu' week nenikfe'lij he' week witlijtsitjiyits, qe ka' l'ithayijkit kakha'an in nifel eke' le'sits wi'tlijei t'ejuyets ha' Jesús.* ¹⁹ He' witlijtsitjiyits nite' ewi'He qu' nenikfe'lij, qe t'eku'miiji' iye qu' nenekijup in hant'a'alik'i pe' ewi't we'neni'kii. Aka'an in haqsiijikii qe qa' hiwqinheti't ha' Yatsat'ax'inij qa qu' nek'inq'ethinij iye in yijaa'ija in hisu'uni't qu' nek'inqi'feni't. ²⁰ Aka'an in yeqfeneyejeyi'lij in t'ejuyets in hant'a'alik'i pe' olots ewi't we'neni'kii qe qa' ham pa'qu' netsumti'lij pe'ye'. ²¹ Qe nite' hisu'untaxi't qu'nte' haqsi'jii'lijkii pa' le'wis, qa nite' ewi'He qu' net'ejuyets pa' leqjelinet'ilyij ha' Yatsat'ax'inij, qe t'ejuyets iye pa' leqjelinet'ilyij ene' jukhew qa efuts.* ²² Qa nakhap iye he'nukini't lijts'ekii nekhewe'en hik nakha' iye inejefe'epji' pa' Intata, lakha' iye olotsij in inq'ethinij in yasiinik'iha na'aj testi'yij qu' naqsiijikii, qa hane'ej qa les in qi in yisu'unetsha qu' ne'feni't qe nikfe'lets in hisu'uni't qu' aqsiijikii pa' yisu'un pa' Intata. ²³ Lenikfe'li'tets na' Tito in hikna' nite' ts'itonkii qa yithayife iye qe qa' k'efeni't, qa nekhewep'e qa hikne' t'eku'miiji' ek

* **8:18** 2Co 12:18 * **8:21** 1Ti 5:8; 1P 2:12

he' witlijtsitjiyits, qa lekhwel iye yiwqinhet ha' Cristo. * ²⁴ Qa hik ta'hijupi' qu' nek'iyini'hij ewets qu' ethini'hij enewe'en in yijaa'ija in l'ineqsu'uni't qa in nite' hijani'hik'i iye in heiqeni'l'ej, hats'inha pe' witlijtsitjiyits t'eku'miiji' nekhewe'en qa nenikfe'li't ewets.*

9

¹ Hats nite' hamik'ui qu' ewi'l'ij iye qu' hika'al'e'm in t'ejuyets pe' ewi't we'neni'kii qu' net'ejuyets he' inejefetsipji' ha' Cristo. ² Qe tsikfe'lets ekhweli't in yijaa'ija in lisu'uni't qu' inqi'feni't, hik kakha' ka' heiqeni'hijets he' inejefetsipji' pa' Intata i'ni' ek ha' sehe' Macedonia, qe kakhap ininqap'ik'i in lisu'uni't qu' matji'leti't ekhweli't Acaya* leilets. Qa aka'an in yepi'ye' ek'i he' Macedonia leilets qa yaqaamij qu' weeke' in yisu'un qu' ninqi'fenji'jek.* ³ He'nukini't ei enewe' inejefets hats'inha in heiqeni't ej qa'nte' hijani'ik'i, qe hats henfel in hats latjileti't. ⁴ Qu' yijts'eyek'e pe'qu' uja'xe' Macedonia leilets, qa qu' ne'weni't qu'nte' matjileti'i't, qi qu' hewepini't wetju't qe hats hit'ijets in hats latjileti't, hit'ij yekhweli't qe qa'nte' natsami'il' ewets qu' mewepinjiil' wetju'lek. ⁵ Qa hik ta'hijupi' in humti in les le'wis in k'iyinets nekhewe' inejefets qu' nathayini't ei, hats'inha qu' ne'feni'hij qa' q'axitse' aje'e'l' pe' ewi't l'eni'hikii hayiits leniwjutsiqeni'hij, hats'inha pe' ewi't

* **8:23** Flm 17; 1Co 3:9; Jn 13:16; Mr 10:37 * **8:24** 2Co 12:5; Stg 4:16 * **9:2** Pa' sehe' Acaya hikpa' hane'ej hii Grecia, hikpa' i'nji' pa' witset Corinto, qa olots pekhewep iye witsetits. * **9:2** Hch 16:9; 18:12; Nm 25:13; 2Co 8:18; 12:18

f'eni'fikii qa' hik lunye'je' in ta'lets in ekheweli'it in lisu'uni'it qu' ihini'hij, qa' nite' hik lunye'je' qu' ayajaxti'yi'hijets.*

ǃEkpa' jitesti'yij qu' jininqi'fen?

⁶ Maxtayitihik'i aka' qu' hit'ij: na'aj nite' qi qu' newenq'en, nite' qi in nifte'ji' pe' leqei. Qa na'aj qi in we'nq'en qa qiji'jek in nifte'ji' pe' leqei. ⁷ Qa hik ta'hijupi' week ewilei ekheweli'it qu' ihini'hij pakha' luk'e' pa' yumti pa' atawe'j qu' ihinij, qa hasu'uj in nite' lisu'untax qa yape'enhale qu' ihinij qa hasu'uj iye qu' ayajaxti'ijets, qe pa' Intata yisu'un pakha' le'wisi'mkii in t'ihin.* ⁸ Pa' Intata leke' qu' naqsiijkii qu' noponheti'hij pa' leqi'fenkeye'j, ma' qa'nte' hami'ik'ui week pakha' qu' ekeyi'iju'it qu' nana'l e'm, qa pa'qu' i'fenij iye pekhewep.* ⁹ In f'anye'jek ka' we'nika'ajji' in yit'ij: —*In yak'esa'xkii qa netisijju' pe' if'iljetsits. Pa' leq'iltiye'j nite' leke' qu' nili'ij.*—

*(Sal 112:9)** ¹⁰ Pa' Intata hik pakha' pa' tisij pe' loqoloi pa' iwenq'enhena'x qa ta'lets iye pa'qu' witaqe' pan, hik pakhaa'ija iye qu' nelisi'hij pe'qu' olotse' oqoloyi'it qu' mewenq'eni'it, hats'inha qa' net'ijaifik'i qu' olotse' pe'qu' eqeyi'it ta'lets in latsatheni'it.* ¹¹ Qi qu' iwq'axini'it week pa'qu' lunye'je' qe qa' leke'ye' qu' inqi'feni'it, pekhewe' letskekenenihij hatse' ewi'it f'eni'fikii ta'lets hatse' pe'qu' olotse' qu' nit'ijetspha'm le'wisij pa' Intata.*

¹² Qe pa' eqi'fenkeyejeyi'hij he' inejefets nite' uja'xle pe' hamitsi'm qu' ne'weju'hij, qe weju'hij

* **9:5** Hch 11:30; Ef 5:3 * **9:7** Lc 6:35; Jn 3:16; 12:43; 2Ts 2:13;

Ap 12:11 * **9:8** Ef 3:20 * **9:9** Jn 16:32; 1Jn 2:17 * **9:10** Is

55:10-11; Os 10:12 * **9:11** 1Co 1:5; 2Co 6:10

iye pe'qu' olootse' qu' qi qu' nit'ijetspha'm le'wisij pa' Intata.* ¹³ Lekhewel qi qu' niwqinhetji' pa' Intata, qe qu' i'feni'l qa' nethinij in ekheweli'l yijaa'ija in hijayani'hij in letetfeli'hij ke' le'sits wi'tlijei t'ejuyets ha' Cristo, qa qi iye qu' niwqinhetji' pa' Intata qu' nata'lets in qi in hi'feni'l enewe'en qa qu' i'feni'l iye pekhewepe'.* ¹⁴ Qa' qi iye qu' nesu'uni'l qu' niyini'l'epji', qe ta'lets pa' qi eqi'fenkeyejeyi'l nethinij pa' Intata. ¹⁵ iLe'wisij pa' Intata, qe pa' jiyehisi'hij ham laja'ye' qa ham lunye'ji'iju'l iye!

10

Pablo te'weitetjik'i in tenek'enhe'yij pe' hats yijayan pa' Intata.

¹ Yakha' Pablo, hane'ej hisu'un qu' hik yijunye'je' ha' Cristo in nite' atitsik'i pe'qu' nit'ij qa yimax iye in iyet qu' nek'iyini'hij ewets, qe na'l pe' yit'ijets in ha'ni'l etji'teje'm qa af'ayai in k'iyet qe hewepinij, qa in yitoxhi'ii qa te' t'unitsik'i ne'ej hit'ij. ² K'iyini'hij ewets qu' natsamtaxi'l ei, qa hasu'uj qu' aqsi'ji'l ye'mijkii hatse' qu' hewepini'ij pa'qu' hit'ij, qe les le'wis qu' hit'ij pe'qu' t'unitsi'ik'i qe qa' net'ejuyets pe' yit'ihij yiwets in hik yijunyejeyi'l pa' lunyejei ene' sehe' epji'.* ³ Qa yijaa'ija inek in hik yijunyejeyi'l ene' sehe' epji', qa in hawatlant'i'il qa nite' hik yijunyejeyi'l in watlantax, ⁴ qe pe' witatjanetits jitatkin nite' ta'lets ha'ne sehe' epji', qe ta'lets yijat'ij pa' let'unha'x pa' Intata, qe qa' jintewu'l'enhetju' pe' witt'unhaxits. ⁵ Ma' qa jitewu'l'enhetju' pa' witaqjamtikineye'jkii yumtile

* **9:12** He 8:6 * **9:13** Fil 4:10 * **10:2** Fil 3:3

pe'ye' qa week pa' witiwqiye'jji' i'nq'aq'ayini' qu' jinenikfe'lets pa' Intata, ma' qa week jit'ophe'hju' pe' witaqjamtikineyejeikii qe qa' netk'enets ha' Cristo.* ⁶ Qa hats yaq'axitsi'l' qu' hitani'theni'l' week pakha' qu' nite' netk'ene', ehe, qu' hats u'ja'xe'hi'il' in l'ek'eni'l'. ⁷ Ekheweli'l' ewi'He in lejeti'l' enewe' laxa. Qu' nana'l' pa'qu' numti'ija qu' natsat'axij ha' Cristo, qa' les le'wisjeek qu' nenikfelitjeetsek in yekhweli'l' iye yatsat'etsi'lyij ha' Cristo.* ⁸ Qe qu' olotsi'ij qu' heniwqinhetij in heinek'enhe'yi'l', nite' hewepinkii, qe ha' Yatsat'ax'inij tsehisi'hij qu' heinek'enhe'yij qe qa' k'efeni'l', qa nite' qu' k'ewul'enheti'hju'.* ⁹ Nite' hisu'un qu' umti'il' qu' k'ijiweikitil'ikii ke' he'nq'ika'alij ei. ¹⁰ Qe na'l' pe' yit'ijets: —Kekhewe' lafaakanhei ha' Pablo jutsitets qa its'iyoptots iye, qa in jite'wenle qa nite' hik lunye'j qu' net'un qa kakha' lunye'j in iyet nite' yimax. — ¹¹ Qa pekhewe' l'anyejei aka'an qa' nenikfelitets in hik yijunyejeyi'l' pakha' hats hika'ał, in yi'totstaxi'l' e'mii qa qu' ha'ni'l' etji'teje'm iye. ¹² Yekhweli'l' nite' yijunyejeyi'l' qu' hetjeyumtsheni'hijupi'kii qa' ha'najaihinihiju'lkii pekhewe' lekhwel'le in weniwqinhet. Lekhwel' wanajaihinihiju'lkii pakha' lekhwel'le in ta'lets leqjeyumtshela'x. Aka'an in yaqsiihkii qa hik lunyejei ne'ej mente' teik'unei wetju'l'.* ¹³ Yekhweli'l' nite' leke' qu' heniwqinheti'l' qu' ha'ni'lfik'i, qe ewi'He yijat'ij qu' heniwqinheti'l' qu' ha'ni'ji' pa' yeq'ejinqa'wet'il' tsehisi'hij pa' Intata qu' he'yithayi'yi'ji', hikpa'

* **10:5** Jn 17:3; 1Jn 4:8 * **10:7** 1Co 3:23; Ga 5:24 * **10:8** 1Co 14:3 * **10:12** Ga 2:18; Pr 26:12; 27:2; Mt 13:13

ekhweli'l la'ni'l ji'teje'm.* 14 Qa hik ta'hijupi' in i'nk'aa tsami'l ei yekhweli'l nite' ha'yani'hji' pa' ye'qniyak'il. Yekhweli'l henkaa'xi'l eiha qu' k'efeli'h'm ke' le'sits wi'tlijei t'ejujets ha' Cristo. 15 Qa hik ta'hijupi' in nite' ha'ni'hjiji' pa'qu' f'ithayiwet'e pekhewepe' in heniwqinheti'l, qe mexe honotki'ilets qu' hats et'uniitsi'ihijha pa'nte' egekuyejeji' in t'ijaifik'i, qa yekhweli'l qa' hit'ihij ewets le'wisij qu' nata'h'i'l ewets qu' net'ijaifik'i iye pa' yithayiwet'il.* 16 Ma' qa henfeli'h'i'm iye eke' le'sits wi'tlijei t'ejujets ha' Cristo pakha' les toxi'mii na' etset'il, qa nite' leke' qu' heniwqinheti'l qu' nite' yithayiwet'il.* 17 Qa kakha'le we'nika'ajji' qa yit'ij: —*Qu' nana'l pa'qu' neniwqinhet, niwqinhetji' yijat'ij pa' Yatsat'ax'inij.*— (Jer 9:24) 18 Qe nite' te'nekumhi'yiju'l pakha' qu' lakha' ye'letax qu' neniwqinhet qe ha' Yatsat'ax'inij yijat'ij pa'qu' niwqinhetji' qa te'nekumhi'yiju'l.*

11

Pablo qa pe'yit'ij tetets qu' apostolitse'.

1 K'iyini'hij ewets qu' me'nijulayithi'ilets qu' epi'ye'elik'i aka' lammi's wenit'ijets in nite' yijeik'una'xkii. iMe'nijulayithi'ilets wat'ij qu' ek'eni'lik'i.* 2 Qe yakha' qi in tsekewet'il ewets, qa in tsekewet'il ewets ta'hii pa' Intata, qe yakha' hisu'untax qu' e'ewile'h'i'ih'i' hakha' qu' ewhe'ye'yi'ihij hikha' Cristo qu' hik ejunyejeji'il

* 10:13 Ro 12:3; 1Co 7:17; He 7:2 * 10:15 1Ts 1:3 * 10:16 Hch 19:21; Ro 15:20 * 10:18 1Ts 2:4 * 11:1 Mr 7:22; 2Co 11:17,21

ne'ej mexe ham yawitjiye'.* 3 Qa ts'ijiweile'ets qu' hik lunye'je' pa'aj pa' q'oiq'oi pa' liyowk'ele' in yaqankii pe' Eva, ma' qa pe' aqjamtikineyejeji'fkii qa' toxi' imets pa' ham yetsji'le' qa yijaataxija iye qu' ejunyejeji'illets ha' Cristo.* 4 Qe qu' nanami'l ei pa'qu' nenfel pakhape' iye Jesús nite' hik lunye'j ha' henfeli'l e'm, qa i'nhi'i qu' esti'yi'lij pa'qu' espirituje' pakha' lunye'j, i'nhi'i pe'qu' wi'tlijeje' nite' hik lunyejei ke' henfeli'l e'm, ekheweli'l qa lisu'uni'l qu' me'nijulayitiletets qu' epi'ye'elik'i.* 5 Yakha' nite' humti qu' les nat'anyipji' pekhewe' yit'ij letets in les qitsji' in apóstoles nami'l ei pa'aj.* 6 I'nhi'i qu' nite' nets'iyayi'ij qu' nek'iyet, qa na'lle pa' yikfeliya'xets, qa hats k'ethini'lij ke' olots wekwek in t'ejuyets aka'an.* 7 ¿Ye' me witwul'ax in henfeli'l e'm qa ham yija'ye' kekhewe' le'sits wi'tlijei ta'lets pa' Intata t'ejuyets ha' Jesús? ¿Ye' me witwul'ax iye in nite' heniwqinhet qe qa' k'ewqinheti'l?)* 8 Qa hekhewep witlijtsitjiyits, hik lunye'j qu' henitka'mijkii pe' laq'astai in inqekenij yiikii qe qa' k'efeni'l. 9 Ma' qa in ha'ni'l etji'teje'm na'l na'aj hite'jii, qa ham pa'qu' hipekhelinhetkii, qe he' inejefets ta'lii ha' sehe' Macedonia ta'lets week kekhewe' hamitstax ye'm. Qa ham pa'qu' nek'iyini'lij ewets, qa nitees qu' hili'ij qu' ham nek'iyini'lij ewets.* 10 Qa in lunye'jek ha' Cristo in yijaa'ija pa'qu' hats nit'ij qu' nite' hit'ehi'ij aka'

* 11:2 Stg 3:16; Nm 25:13; Ga 4:17; Fil 4:8 * 11:3 Gn 3:1,20; Lc 10:19; Ro 7:11; 16:18; 1Co 3:18; 2Ts 2:3; 1Ti 2:14; 1Ts 3:5 * 11:4 1Co 3:11; 1Jn 4:1; Ga 1:6 * 11:5 Jud 17 * 11:6 1Co 1:17; Fil 3:8; 1Jn 4:8 * 11:7 Lc 1:52; 14:11; Hch 18:3 * 11:9 Hch 16:9; Fil 4:10

tsi'sinheti'mkii, qa ham pa'qu' witset'e ha'ne week sehe' Acaya qu' natsq'ayintaxij aka'an in ham pa'qu' nek'iyini'hij ewets.* ¹¹ ¿Inhats'ek? ¿Me ikji' qu' nite' k'esu'uni'it in hit'ij aka'an? ¡Pa' Intata nikfe'lets in qi in k'esu'uni'it! ¹² Qa teeste qu' hili'ij aka' haqsiiikii in ham pa'qu' nek'iyini'hij ewets i'nhi'i qu' l'astaye', hats'inha qa' henyejinik'ui pakha' yisu'untax pekhewe' wo'taxii qu' neniwqinhetji', ma' qa nite' leke'ye' qu' nittaxijets qu' hik yijunyejeyi'it pekhewe'en. ¹³ Qe enewe'en nite' yijaalija qu' apostolitse', enewe'en t'ithayii ejtitsits, wotjonkettaxik'i qu' leqe apostolitse' ha' Cristo.* ¹⁴ Qa ekewe'en in lunyejei enewe'en qa nite' leke' qu' pakha' ineqjunyejeyi'ij, qe pa' Satanás lakhaa'ija iye in wotjonketik'i qu' angele' pa' na'lkii. ¹⁵ Qa hik ta'hijupi' in nite' leke' qu' pakha' ineqjunyejeyi'ij pa' Satanás pe' leqejkunenhei in wotjonketik'i qu' witq'ithayinenheyi'ipji' pa' yatsathen. Qa pa' l'aka'the'ju' enewe'en, qa' netesti'yij hatse' pa' weju'hij pa' l'ithayijkit.* ¹⁶ Ewi'hij iye qu' hit'ihij ewets: hasu'uj pa'qu' numti qu' nite' heyeik'uneye'kii, qa qu' hik aka'le umti'it qa' ku'mhi'ityiju'it qu' hik yijunye'je' na'aj nite' teik'uneikii, hats'inha qu' lammise'le qu' heniwqinhetek. ¹⁷ Aka' qu' hit'ij in heniwqinhet nite' hik aka' yit'ij ha' Yatsat'ax'inij, qe ta'lets yijat'ij pa' nite' yijeik'una'xkii. ¹⁸ Qe in hats olots pekhewe' lekhewelle in weniwqinhet, qa' yakhape' ji'jek qu' heniwqinhet iye. ¹⁹ Ekheweli'it lenikfeli'lkii, qa ¿inhats'ek in lisu'uni'it qu' epi'ye'et

* **11:10** Hch 18:12 * **11:13** Ap 2:2 * **11:15** Ga 3:10

pekhewe' hik hūnyejei nite' teik'unei wetju'ŋ? * 20 Qe ekheweli'ŋ le'nijulayitilets na'aj hik leqfenyejeji'ŋ ej qu' lelinheyi'it ej, le'nijulayitilets na'aj neluji'lkii, na'aj hik hūnye'j qu' natsat'etsij pe'qu' antsat'etstaxi'ŋij, na'aj weniwqinheti'ŋ ek'uiji', qa na'aj hik leqjunyejeji'ŋ ej qu' ham wiikfik'i e'weju'hi'ŋij qe weniwqinhet ma' qa hik hūnye'j qu' nilanje'm eju's.* 21 Hewepintaxets aka' qu' hit'ŋij ewets: yekheweli'ŋ nite' hik yeqfenyejeji'ŋ ej aka' leqfenyejeji'ŋ ej pekhewe'en qe hik yijunyejeji'ŋ yijat'ij ne'ej nite' t'units. Qa pakhape'le qu' neniwqinhettaxij ekewe'en qa' yakhape' ji'jek qu' haqsiijkii, yemjeetax aka'an in hik hūnye'jtax qu'nte' yijeik'unaxe'kii. 22 ¿Me hebreos* pekhewe'en? Yakhap ji'jek ye'hebreo. ¿Me Israel leilets pekhewe'en? Yakhap ji'jek ye'israel leile'. ¿Me ta'lets pa' Abraham'ik'i pekhewe'en? Yakhap ji'jek hata'lets pa' Abraham'ik'i.* 23 ¿Me leqejkunenehi ha' Cristo pekhewe'en? Yakha' les in leqejkunenehi ha' Cristo, aka'an inye'jtu' in hit'ij in hik hūnye'jtax qu'nte' heyeik'uneye'kii. Yakha' les qi in he'yithayii qa nite' hik hūnyejei enewe'en. Yakha' olotsij in hoyophehiti qa nite' hik hūnyejei enewe'en. Olotsij in heyeqsilanhetiikii qa nite' hik hūnyejei enewe'en. Olotsij in iftsaxets qu' hawa'm qa nite' hik hūnyejei enewe'en. 24 Lee'fij (5) yamets in tseqsilankii ne' judiol qa treinta y nueve (39) yamjiijetsji'.* 25 Wetshetk'ewi'ŋij in hailanheti'yijkii najak, ewi'ŋij in heijelaxti'yijkii

* 11:19 Pr 3:7 * 11:20 Ga 5:15; Mt 5:39 * 11:22 Aka' hebreos

qa aka' Israel ikji' iye judiol. * 11:22 Fil 3:5; Gn 16:15; Ga 3:29

* 11:24 Dt 25:3

ke' utel, wetshetk'ewi'lij in k'uyij tokoyei, qa ewi'lij in ewi'l naja'x qa ewi'l neŭu in yamanji' ha' qi iweli'.* 26 Qi in hijaaki's, qa iftsitsji' ne' haqqil, iftsitsiikii ejtenhetsilets, iftsitsiikii ne' yitsetifeetstaxija in judiol qa hik lunyejei iye ne' nite' judiol, iftsaxkii na'aj ha'ni' nekhewe' qits witsetits, iftsaxkii na'aj ham witset'i'i, iftsaxji' na'aj qi iweli', iftsitsiikii ne' yit'ij letets qu' inejefetsi'ipji' pa' Intata.* 27 Yithayijkitits nihetits qa qi qa yamji'iyik'ui yiwefa'x, olotsij qa'nte' hama'ji'ij na'aj ewi'l naja'x, olotsij qa k'iyipkunji'ij, olotsij qa ts'iyayuji'ij, olotsij qa nite' leke'ji'ij qu' heyek, olotsij in k'initji' na'aj k'uy qa ham iye pe'qu' yeqhinataye'.* 28 Qa week ekewe'en qa kekhwep iye in i'nyipji', qa i'nyipji' iye in week neŭuts tsel'ilaxtaxets he' week hats yijayan ha' Jesús i'ni' ek hekhewep witsetits. 29 ¿Lekpa' itawje'met qa yakha' qa' nite' yi'tawje'met'e? ¿Lekpa' yepiletets iye qu' naqsiiikii iye pa' ul'ax pakhape' qa yakha' qa' nite' qi qu' natstawjemeten? 30 Qa qu' les le'wise' qu' heniwqinhet, qa' heniwqinhetij kakha' k'inq'ethinij in nite' yet'un. 31 Pa' Dios qa Łatata ha' Yatsat'ax'inij Jesús, hikpa' ewi'He in weju'lij qu' neniwqinhetji' ene' week łahatsiyij, nikfe'lets in nite' howotk'onlekii.* 32 Ha' Damasco'oi, ha' leqe gobernador ha' qi wittata Aretas, inaƣyaji'ij qu' netjelitii he' lejil ha' witset qe qa' nejel yik'uikii qu'

* 11:25 Hch 14:19; 16:22,23; 27:1-44; 1Ti 1:19 * 11:26 Mr 14:48;

Hch 9:23; 13:50; 14:5; 17:5; 18:12; 20:3,19; 21:27; 23:10-12; 25:3

* 11:27 Ro 8:35 * 11:29 Jn 16:1 * 11:31 Mt 5:16; 11:27;

Lc 11:13; Jn 8:42; Ef 5:20

net'eku'myi' qa' nots'ophe'i.* ³³ Qa na'lle he' uja'x ts'enji' ke' kanastu, ma' qa ts'ilithinijii ha' wintana ha' toxpha'm lejilafi' ha' witset, qa hik aka' lunye'j in k'ilatik'uifik'i ha' gobernador.*

12

Pe'yi'wen pa'aj pa' Pablo pa' wa'siipha'm.

¹ Inye'jltutu'u qu' heniwqinhet, yemjeetax in hamtax weju'li'ij qu' jineniwqinhet. Hane'ej qa' natsamets kekhe'we' ts'ethinij ha' Yatsat'ax'inij qa hi'wen qa ke' tsehisij qa tsikfe'lets.* ² Tsikfe'lets pa' ewi'ŋ yijayan ha' Cristo, in hats catorce (14) iningapitsik'i in wetka'xiipha'm pa' wetshetk'ewi'ŋ yametsji' wa's, qa nite' tsikfe'lets me weekij pa' l'ese'n in wetka'xiipha'm me i'nŋi'i qu' ewi'le'le pa' leqe'spiritu, pa' Intata nikfe'lets.* ³ Ha'ne jukhew, nite' tsikfe'lets me weekij pa' l'ese'n in wetka'xiipha'm pa'aj me i'nŋi'i qu' ewi'le'le pa' leqe'spiritu, pa' Intata nikfe'lets, ⁴ wetka'xiipha'm pa' qi in le'wisi' witset (paraíso), ma' qa yepi'ye' pe' wi'tlijei ham pa'qu' nanatkin qa nite' lenexke'ej pa'qu' jukhewe' qu' nit'ij.* ⁵ Yakha' leke' qu' heniwqinhetij aka' lunye'jkii ha'ne jukhew, qa nite'le leke' qu' yakha' ye'le qu' heniwqinhetle, qe ewi'ŋe yijat'ij qu' nek'iyetij in nite' yet'un. ⁶ Qa qu' heniwqinhetij aka'an, qa nite' ikji' qu' nite' heiqenehuye'kii, qe in henfel aka'an yijaa'ija. Qa nite'le hisu'un qu' haqsiijkii qu' heniwqinhet, hats'inha qa' hame' pakha'

* **11:32** 2S 8:5 * **11:33** Hch 9:19-25 * **12:1** Lc 1:22; 1P 4:13

* **12:2** 1Ts 4:17 * **12:4** Lc 23:43

qu' les nanhini' wiikfik'i aka' hane'ej yijunye'j qu' netsiwqinhet.* 7 Qa qu' hasu'uj humti qu' ye'qiye'ji' wiikfik'i qu' nata'lets kekhe'we' ts'ethinij ha' Yatsat'ax'inij, ma' qa pa' Intata qa tisij pa' Satanás, qa pa' ewi'l laqa ángel pa' Satanás qa hikpa' hik lunye'j ne'ej tii qu' neti'jje'mkii ha'ne yese'n qe qa' nite' humtiye' qu' ye'qiye'ji'.* 8 Qa aka'an, wetshetk'ewi'lij in k'iyintaxijets ha' Yatsat'ax'inij qu' niwu'myik'ui. 9 Qa lakha' qa yit'ij yiwets: —Nite' hiwu'm ek'ui, qe ewi'He qu' nana'l e'm pa' yeqi'fenkeye'j, qe pa' yit'unha'x les in t'un in e'jukhewiwatkii. — Qa hik ta'lijupi' in les hisu'un qu' nek'iyetij in nite' yet'un, hats'inha pa' let'unha'x ha' Cristo qa' na'nyitji'.* 10 Qa hik ta'lijupi' in hi'weju'lenij in nite' yet'un, hi'weju'lenij in wenit'ij yiwetskii ul'etsik'i wi'tlijei, hi'weju'lenij ne'ej hamits ye'm, hi'weju'lenij in hayawitjaxtii, hi'weju'lenij in jutsitax na'aj lunye'jkii. Week ekewe'en hi'weju'lenij qe ta'lets pa' yeqsu'unka'xij ha' Cristo, qe in ye'jukhewiwatkii ma' qa yet'un.* 11 Hik yijunye'j qu' nite' heiqeneluye'kii ekewe' hit'ij, qa ta'hi'i'íl ewets in hik yijunye'j qu' nite' heiqeneluye'kii, qe ekheweltaxi't qek le'wisi'ik'i pa' qek anyejeyetaxi'tyij qu' etsfeli'íkii, qe yakha' nite' t'anyipji' qu' les qitse'ji' pekhewe' yit'ij letets in les in qitsji' in apóstoles, yemjeetax in hamtax yeke'ye'.* 12 Ekheweli't hi'weni't in

* 12:6 Sal 119:142; Jn 8:14; 14:6; 2Co 11:10; 1Jn 5:20; 3Jn 3 * 12:7 Nm 33:55; Ez 28:24; Fil 3:3; Mt 4:1,10; Hch 13:10 * 12:9 Mr 5:30; Lc 1:35; 6:19; Hch 19:11; 2Co 13:4; Ap 11:17; Is 40:29-31; 1Co 2:5; Fil 4:13 * 12:10 Mt 5:11-12; Ro 5:3; 2Co 13:4; Ef 6:10 * 12:11 Ga 6:3

haqsiijkii kekhewe' yaqsiijkii pa'qu' yijaayi'ija in apóstol, kekhewe'en: in nite' k'itaqsunijup ke' wekwek a'tits, ke' jutsiqetsij in ta'hi pa' Intata, ham lunyejeyi'iju't qa le' nitju'axilijpha'mkii iye.* ¹³ ¿Lekpa' hamik'ui qu' haqsi'ji't e'mijkii qu' nite' nat'ani'il epji' hekhwep witlijsitijiyits? Qe ewi'he in nite' haqsi'ji't e'mijkii qu' nek'iyini'hij ewetskii pa'qu' lunye'je'. Qa qu' ul'axe' aka'an in haqsiijkii hasu'uj a'nayu'ul ye'm wat'ij. ¹⁴ Hane'ej hats yaq'ax ma' qa hats wetshetk'ewi'hij qu' natsami't ei, qa tees qu' nek'iyini'hij ewetskii iye pa'qu' lunye'je', qe nite' pe' na'li't e'm qu' howo'oikii, qe ekhweli't yijat'ij in howo'ot eikii. Qe nite' pe'qu' witlitse' qu' hikpe' naqsiijkii qu' naqsi'j pe'qu' laq'astaye' qa' nejutshenets pe'qu' l'alheye'. Nite', qe ne'ej wit'alhei yijat'ij hik ne'ej yaqsi'j ne'ej laq'astai qa' nejutshenets pe' lelits.* ¹⁵ Yakha' inye'jhu' qu' nasq'axij week pe'qu' nana'ltax ye'm, qa lunye'j ji'ij iye pa' yila'x, qe qa' k'efeni't. Yakha' qu' les qi qu' k'esu'uni't, ¿me qa' les qu' nite' etsu'uni'il? ¹⁶ Ye'ehe, hik aka'le lunye'je'. Yakha' nite' k'iyini'hij ewetskii pa'qu' lunye'je', qa na'he pe' yit'ij yiwets in yiyowk'elax ma' qa k'awitjii'hij pe'ye'.* ¹⁷ ¿Ye' me na'l pa'qu' k'awitji'ilij qu' ha'nijji' na'aj he'nukini't ei? ¹⁸ Ha' Tito k'iyinijets qu' nanami't ei qa he'nukin iye qu' hijts'eye'kii hakhap iye inefefe'epji' pa' Intata. ¿Me nawitji'ilij pe'ye' ha' Tito? ¿Me nite' ewi't pa' yijunyejeyi't ha' Tito? ¿Qa me nite' ewi't

* **12:12** He 2:4; Hch 1:2; 19:11; Jud 17; Mr 13:22 * **12:14** Hch 18; 2Co 2:1; 13:1 * **12:15** 2Co 1:6; Fil 2:17; Col 1:24; 1Ts 2:8; 2Ti 2:10 * **12:16** 1Ts 2:7; Sal 10:7

iye pa' yaqjamtikineyejeyi'lkii?*

19 ¿Me lumti'il ene' week lahatsiyij qu' heiweihi'il yitik'i eke' lepi'ye'elik'i? Nite', aka' lunye'jkii yijat'ij, pa' Dios tsi'weni'hij qa nikfe'li'hij yiwets iye in hijayani'l ha' Cristo. Qa week ekewe'en, yejefetsipji, t'ejuyets qu' les t'unitsi'ij pe' atawjetsi'l.*

20 Qe qu' natsamtaxi'l ei qa ts'ijiweitaxets qu'nte' k'eweni'ihij kakha' hisu'untax qa ekheweli'l qu'nte' e'tsweni'ihijek pakha' hisu'untaxi'l. Qe q'ax qu' nana'l witk'eleye'je', pa' witqemtsheneya'xijkii wekwek, pa' witwakaye'j, pa' witts'iyopto', na'aj ul'etsik'i leqiihet'ij pakhape', na'aj ifaakatena'x, na'aj yumti qu' les nat'anipji' pekhewep, qe q'ax qu' nana'l iye pa' nite' yeqet'axkii.*

21 Qa ts'ijiweitaxets iye qu' natsamtaxi'l ei, pa' Intata qu' naqsiijkii qu' etswepinheti'lkii, ma' qa yakha' qa' hap qu' nata'lets hekhewe' qi in ul'ax yaqsiijkii qu' nite' niliyi'ij in yaqsiijkii pa' ul'ax, yisu'un qu' nanawitjile, wanawitji'ilju' pekhewep nite' lewhe'yetstax, nite' wepinij in yisu'un qu' nanawitji'il pakhape' i'ni'i pekhepe'.*

13

Week pe' yit'ij pa' Pablo ta'lii pa' Cristo.

1 Hane'ej qu' hats wetshetk'ewi'hij qu' natsami'l ei. Ka' we'nika'ajji' yit'ij: —*Qu' wetsjuk'e i'ni'i qu' wetshetk'ewi'le' pe'qu' nenfelijkii pe'ye' qe yi'wenij, ma' qa' hats umti qu' yijaayi'ija.*— (Dt

17:6)*

2 In hats wetsjuk'ij in tsami'l ei hik aka'aj, qa

* **12:18** Tit 1:4; Sal 51:12 * **12:19** 1Co 14:3,4 * **12:20** Tit 3:9; Stg 3:14; Ro 2:8; 1P 2:1; 1Co 14:33,40 * **12:21** Hch 3:19; 1Ts 4:3; Mr 7:21-22 * **13:1** 2Co 12:14; Dt 19:15

na'l kakha' yakhaa'ija in henfeltaxi'm hekhewe' ul'ax yaqsi'jtaxijkii qa week iye hekhewep, qa hane'ej in mexe nite' ha'ntaxi'l etji'teje'm qa hiyeketijets iye in hi'ttaxijets qu' ewi'hij iye qu' natsamtaxi'l ei qu' nite' iliyi'ilij pa' ul'ax qa hats nite' k'ewejineh'i'l qa' k'atanitheni'l.*
³ Haqsiijkii qe ekheweli'l lowo'ohikii pe'qu' hit'ij qu' jutsiqaxi'ij ha' Cristo. Hikha' nite' hik lunye'j qu'nte' net'une qu' natanitheni'l, qe les in t'un yijat'ij qu' natanitheni'l.*
⁴ Yijaa'ija nite' t'un in we'nenji'pha'm pe' cruz, qa ila'xle iye qe ta'lets pa' let'unha'x pa' Intata. Qa hik lunye'j in nite' yet'unitsi'l in lunye'jek pa'aj hakha'an, qa yi'ihili'iji' hatse' qu' natsamtaxi'l ei pa' let'unha'x pa' Intata qe qa' k'efeni'l.*
⁵ Mewetjehi'ilijupkii qa' mawatjaajinh'i'l iye qa' jutsiqetsi'l e'm qu' nite' eqeku'yi'l ha' Cristo. ¿Ye' me nite' lenikfe'li'lets in i'ni'l etji'teje'm ha' Jesucristo, ye'ehe, qu' atsj'i'hijfik'i in lawatjaajinte?)*
⁶ Q'axqe qu' menikfeliti'lets in yekheweli'l ha'yatsji'li'hijfik'i kekhe'wen.
⁷ Yekheweli'l k'iyini'hijets pa' Intata qu' hasu'uj qu' aqsiihijkii pa'qu' ul'axe', qa nite' haqsiihijkii aka'an qu' net'ejuyets qu' etsiwqinheti'hij in ha'yatsji'li'hijfik'i, qe haqsiihijkii yijat'ij qe qa' aqsiihijkii pa'qu' le'wise', inye'jlu' in hik yijunyejeitaxi'l qu' nite' ha'yatsji'li'hijfik'i in hawatjaajinh'i'l.*
⁸ Qe yekheweli'l nite' leke' qu' haqsiihijkii pe'ye' qu' net'ejuyiju'l ekewe' yijaalija, qe ewi'he yijat'ij in hi'fenihik'i ekewe'

* **13:2** Ga 5:21; 1Ts 3:4* **13:3** Mt 10:20; 1Co 5:4* **13:4** Mt

27:22; Ro 6:4,8; 14:9; Fil 1:21; 2:7,8; 1P 3:18; 2Co 12:10

* **13:5** Stg1:13 * **13:7** 1P 2:12

yijaalija.* ⁹ Qa hik ta'hijupi' in ye'le'sitsi'li'mkii in nite' yet'unitstaxi'l, qa ekhewelli'il qa et'unitsi'l. Qa k'iyini'hijets iye pa' Intata qu' naqsi'jilijju'ha in lijayani'l.* ¹⁰ Ekewe'en he'nq'ika'alij ei aje'e'l in mexente' tsami'l ei, hats'inha qu' natsamtaxi'l ei qa'nte' t'units yi'lijeye' qu' hanatkin pa' yit'unha'x in heinek'enhei, hikpa' tsehisij ha' Yatsat'ax'inij qe qa' k'efeni'l, qa nite' qu' k'ewul'enheti'lju'.* ¹¹ Qa qu' hats l'ajeh'ijje'm ekewe'en yejefets, e'le'sitsi'li'mkii, mowo'ohii qu' afits'il pakha' yisu'unija pa' Intata qu' injunyejeye', matkaktini'l, ewi'l pa'qu' aqjamtikineyejeyi'ilkii, ikesimen li'ilkii, qa pa' Dios pa' witeqsu'unka'x qa Dios iye pa' wit'ikesimeya'xlekii qu' na'ni'l ejupkii.* ¹² Mewetfeli'hij wetju'lkii aka' liiji' ha' Yatsat'ax'inij.* ¹³ Week hekhewep iye inejefetsipji' ha' Cristo wetfeli'l ei.* ¹⁴ Ha' Yatsat'ax'inij Jesucristo qu' net'iftits'il ewetskii, pa' leqsu'unka'x inij pa' Intata qa pa' Espiritu Santo in jiyisu'unkeninijji' in ewi'l ju'uniji' qu' hik aka' ejunyejeyi'il week lahatsiyij.

* **13:8** 2Ts 2:10 * **13:9** Hch 25:5 * **13:10** 1Co 14:3; 2Co 10:4,8

* **13:11** Ro 12:16; 16:20; Fil 1:7; Mr 9:50; 2Ti 1:2; 1Jn 4:16 * **13:12**

Ro 16:16; 1Co 16:20; 1Ts 5:26; 1P 5:14 * **13:13** 1Co 13:1; 1Jn 4:16; 2Ts 3:16

INTATA LE'LIJEI
New Testament in Maka

copyright © 2013 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Maka

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Maka

© 2013, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files
dated 29 Jan 2022
9c3673e4-2b93-51ec-8ba3-aac5c1cd65b0